

# KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	8 Kor.
Félévre	—	—	—	—	—	4
Negyedévre	—	—	—	—	—	2

Hírdetések díjszabás szerint.

## Védekezzünk.

Itt van a tízenkettedik óra. Csak az nem hallja a vészharang kondulását, aki rossz lelkiismeretének megfelelőleg süket akar maradni. Csak az nem látja a már leplezetlen abszolútizmus megnyilatkozását, aki szándékosan vak akar maradni. Félre ezekkel a süketekkel és vakokkal. E válságos időkben egész hazafiakra és honleányokra van szükség. A küzdelemben mindenki részt vehet. Nem is kell nagy áldozat és kockázat. Csak egy kis okosság, egy kis megtartóztatás és mindenki hatalmas fegyvert forgathat a támadó Ausztria ellen. Ott kell megszorítani, ahol a legérzékenyebb: a gazdasági téren. Bojkottálni kell minden osztrák ipari és kereskedelmi cikket. Ne legyen pardon semminek. Ne állassuk magunkat a kényelmes muszáj-jal. Nincs és ne legyen ezután muszáj. Ezt a jövevény osztrák szót ebben az értelemben töröljük ki szótárunkból. Tegyük helyette a magyar kell-t. T. i. védekezzünk kell. Hogyan? Erre a „Magyar védő-egyesület” hivatalos lapja-

ban így adja meg az okos, követendő feleletet:

A magyar ipar föllendülését, tehát térfoglalását és fejlődését súlyosan akadályozza egyrészt az, hogy a külföldi ipar versenyre kizorítja a hazai piacról, másrészt pedig az, hogy a magyar társadalom a fogyasztás által nem védelmezi. Az utóbbi körülmény a külföldi verseny-nél is nyomászóbb, mert ezt az önálló vámté-riület hiányában egyedül a nemzet öntudatos akarata ellensúlyozhatja.

A Magyar Védőegyesület célja: hogy a hazai piacot elsősorban a magyar ipar foglalja el. E cél megvalósulása érdekében a fogyasztókhoz a következő kérelmet intézi:

1. Minden szükségletét, a mit iparos honfitársaink elkészíteni tudnak, készíttesse mindenki a hazában élő iparosokkal.

E kérés a pontatlan, rossz és hanyag munkásokra nem terjed ki, sőt azok is mellőzendők, kik a honi iparpártolás társadalmi mozgalmát arra használják ki, hogy az árakat felesigázzák.

Kisérjük figyelemmel azokat az iparosokat, kik a mozgalom előnyeinek kihasználására a külföldi árakat saját cégük neve alatt árusítják. Az ily cégeket kérjük a Magyar Védőegyesületnek bejelenteni.

2. A boltokban (nyílt üzletekben) szükségleteit vásárolja mindenki azokból a cikkekből, a melyek a hazában termeltettek, a melyek hazai gyárosok és iparosok készítményei.

A gyarmatárakat vásárolja mindenki azokban az üzletekben, a melyeknek kirakatában a Magyar Védő Egyesület kirakati Védőtáblája igazolja azt, hogy a gyarmatárak a fumei kikötőbe érkezett hajók rakományából származnak.

3. Követelje mindenki, hogy a hazai gyárosok és iparosok a hazai piacon kereskedelmi forgalomba adott áruikat a Magyar Védőegyesület Védőjegyével jelöljék meg.

E védőjelzés alkalmazható magára az áruira, az árucímkére, a dobozra, esetleg a burkolat-papírra, tartályra.

A honi iparpártolás sikere érdekében a védőjelzést követelje mindenki, hogy a külföldi árak bangzatos jelzése és a tisztességtelen verseny különböző fogásai hazafias célunkban ne téveszthessenek meg. Az akadályokat, ha szükséges, a társadalmi kényszer eszközeivel háritsuk el.

4. Az 1906. évi május hó 1-től kezdve szükségleteit mindenki azokban a kereskedésekben vásárolja be, — még azokat az árucikkeket is, melyeket a honi ipar még előállítani nem tud és így külföldről vagyunk kénytelenek beszerezni, — a mely kereskedéseknek kirakatában a Magyar Védő Egyesület Védőtáblája a honi árúkra a figyelmet főlhívja.

Honleányok! Honfitársak! Semmi rábeszélés ne riasszon el senkit a honi iparpártolás hazafias kötelességének teljesítésétől!

## TÁRCA.

### Mese egy királyról.

Irtá: **Bálinth György.\***

Egy király a bíbor-palástot megúnta,  
Nos, mitévő legyen, tűnődött naponta.  
Füresánál füresább terveket koholt  
S végtére egynél esze megbotolt;  
Hohó! Ez pompás tréfa valóba,  
Legyünk hát bekák s ugorjunk tóba!

Szót tett követ. Vetí koronáját sutba,  
Palástját meg botját elrejtí hamuba,  
És hamar egyet, mint béka brekeg  
S utánna mind az udvari sereg.  
Csak erre, erre, itt nagy a mocsár,  
Békanépre itt pompás tanya vár.

S a trónról legugrik mindjárt a hig lébe  
És véle ugrik sok hú udvari népe;  
S víg vízi játék kezdődik íme,  
Fehér habot hány a tó felszínre;  
Hullámkarika locesan a habra  
S víg dana zendül erre meg arra.

Majd a vízi növény suhogása hallszik,  
Bölbömbika ébred, vad réce nem alszik,

Röfög a vidra, a gém felásít,  
Vad liba ülí csak a tojásit.  
A tó ős népe mind mozog, mind él,  
Ninesen gyönyörűbb, szebb zene emél.

A tó ébredésén megijed a király,  
Kivált, hogy sivitni kezd a vízi sirály.  
S az álbéka mind az iszapba bujt,  
Mihelyt egy kicsi vihar szele fujt;  
De hideg a víz, nincs puha pokróc  
Feledé hozni a sok udvaronc.

Most már lesipuskás vadássza a vizet,  
A vidra bőrével, köcsag tollal fizet.  
És ropog a eső, a tó vize zug,  
Gágog a vad lúd, bukó szárcsa züg.  
Vérszopó, kigyó jönnek ez alatt,  
Béka királycomb nekik jó falat.

Nini! Ott hálót vet egy ronda vízi pók,  
Emitt locsog, lobog a buzós sár, hibók;  
S most már nagy a baj, nyüzsgés, zürzavar,  
A felkavart víz mindent elhabar;  
Még a király is lemerül felig  
S hosszú szakálla sárral megtelik.

Hanem ő csak hagyján! Béka cimboráit  
Táncoltatja a víz, egyet kukra lödit,  
Viszont a mélyre meríti a mást,  
Hogy rágja ott lennt, gyökerén a sást.

Sok menekülne, hej, de nem halad,  
Nyügzői lábát sűrű iszalag.

Erre meg egy vásott gyermek nádat, avart,  
Bibiotojásokert hirtelen felzavart,  
S gondtalan ésszel száraz gaz közé,  
Tűz gonosz magvát lopva helyezé.  
S kiesinyke szélre szikra kilobban  
S elharapózik mind hova jobban.

No, most a tó szélén vad zsvaj dörömböl,  
Róka ugat, nádi farkas bele bömböl,  
Pattog a rözse és lobog a láng,  
Vigan recseg a tavi pusztangál,  
És forrik a víz már fenekestül,  
S a tó népe fő, ég seregestül.

A bék király is egy kicsit megégett,  
Hogy hörpinte meleg vizet, forró léget.  
Végre a mélyen hős iszapba bujt,  
S lassan fölötte a vész elvonult.  
De kormos a tópart, vize büzhödött,  
S a nád töve még hányja a füstöt.

Hű népe ez alatt kereste a királyt,  
Bújában felzokog, szava égre kiált:  
S a szó, mint harang kongása rezdül  
A megtért király szívén keresztül.  
És újra béke, fény, derült napok  
Feledtetik a béka kalandot.

\*) Beküldte az Erd. r. k. Irod. Társ. márc. 4-én tartott ülésére.

Ha honi árút keres és követel mindenki, nyomban lesz minden kereskedésben magyar árucikk. A kereskedő azt kénytelen és köteles árúsítani, a mit a fogyasztók követelnek. Álljunk ellent egyes kereskedők kísértéseinek és rábeszéléseinek. Az ország gazdasági hanyatlásának oka nemesak az hogy a magyar társadalom zömében elterjedt az, a bűnös felfogás, hogy csak az a jó a mi külföldi, hanem egyik nyomos ok az is, hogy sok kereskedő azt látva, hogy a társadalom (a fogyasztók) zöme mindenben a külföldet utánozza, a honi ipart nem támogatja, azzal szemben közönyös, sőt a vásárlók előtt arról kicsinylést is nyilvánítja.

Ezen elterjedt hibákat egyedül a társadalom komoly akaratára és a hazafias célban való állhatatos kitartására orvosolhatja.

A társadalom követelése a kereskedőket károsítani nem fogja, mert az áruközvetítés hasznát a hazai ipartermékeken is megtalálják. Az is a kereskedő javára válik, ha a hazában növekszik a jölet, mert ezzel arányban nő a fogyasztók szükséglete, ez pedig növeli a kereskedők forgalmát, keresetét.

A Magyar Védőegyesület kérelme annál könnyebben teljesíthető mindenki által, mert nem kéri azt, hogy igényeiről bárki is lemondjon, csak annyit kér, hogy a mely szükségletet a magyar ipar előállítani tud, ily árucikkért ne adjuk a pénzt a külföld iparának.

Ez nem áldozat, mert föltesszük mindenkiről azt, hogy e kérésnek a nemzeti jölet fejlesztésére való kihatását belátja s nem fogja áldozatszámba venni azt, hogy ruházati cikkeik, asztalneműt, kalapját, cipőjét, butorait, gépeit, szerszámaikat, szappanját, gyertyáját, cukrát stb. abból vásárolja be, a mit a különféle szükségletnek megfelelő minőségben a hazában állítanak elő és nem abból, a mit a külföldről hoznak be.

Adjuk pénzünket a hazai ipar munkájáért, jutalmazzuk vele honfitársaink szorgalmát, így megbecsülve a honi ipar munkását és munkáját: az ipar erősödni és fejlődni fog, az iparosok versenyre kelnek egymással, hogy jobb és

olesőbb munkájukkal minél több tért foglaljanak el a hazai piacon.

A munkásságnak ily föllendülése rohamosan nyújt a munkaelküliek százezreinek becsületet kereset, rohamosan esökkenti a kívándorlást, együtt marad a nemzet, a jölet és az erkölcsös munkáért terjed hazaszerte. E cselekedetben való kitartás jutalmát élvezni fogja a nemzet minden tagja.

A Magyar Védő Egyesület e kérelmének teljesítésében ne tántorítson meg senkit az, hogy a kereskedő a külföldi árucikkeket valamivel ousesőbban kínálja, mint a hazait. Vásároljuk még akkor is a hazai árút. Gondoljuk meg, hogy a mi pénzt a honi iparúkért adunk ki, az a hazában marad, a mit pedig a külföldi árúért fizetünk, abból esetleg csak az árbeli különbséget kitévő par filler maradt itthon. Gazdálkodási érdeke ellen vét az is, aki merő üres hivalkodásból drágábban vásárolja meg a külföldi silányabb árucikkeket, mint a jobb és tartósabb hazai ipareiket.

Legyünk erősek elhatározásunkban és áldozatkészségben mindnyájan! Kicsinyes okok ne tántorítsanak meg minket a tettekben. Utasítsuk vissza kíméletlenül azokat, kik ez elhatározásunkban minket megtántorítani akarnak.

A Magyar Védő Egyesület e kérelmének teljesítésére fogadalmat nem kér senkitől, mert bízik abban, hogy mindenki fölismeri a honi ipar mellözéséből az országra háramló súlyos veszélyt s így mikor a nemzeti léteérdek védelmezéséről, a közjölét, a nemzet kulturális és gazdasági erejének fejlesztésére irányuló társadalmi föladatok állandó ápolásáról van szó, reméli, hogy e mozgalomhoz esatlakozni és azt erejéhez mérten támogatni senki sem fog késmi.

A művelt, erős és hatalmas nemzetek példáját kövesse végre a magyar társadalom ily irányban is.

E magasatos célra irányuló munkában ertünk egyet mindnyájan, egyért: „A Hazáért!”

## A magyar katolicizmus két nagy embere.

Prohászka Ottokárról sokan azt vallják, hogy a Gondviselés küldötte a mi szegény szép hazánkba.

Azt pedig nemesak sokan, hanem mindnyájan érezzük, hogy Prohászka magasan kiemelkedik közülünk, hogy tudása, szónoki ereje, munkássága, egyénisége a hétköznapiól és megszokottól nagyon különböznek. Azért is látjuk, hogy a mindenféle megeredt katolikus újjáébredésnek régtől fogva ő volt az egyik mozgató lelke. Csak az igazságot konstatáljuk tehát, ha őt tekintjük a modern magyar katolicizmus egyik reformatorának.

Ez a köztudat abban jutott újabban kifejezésre, hogy Prohászka a XX. század Pázmányának nevezték el.

Mennyiben találó ez az elnevezés? Nem vétünk-e a halott nagyságnak tartozó kegyelet ellen, ha egy élő embert állítunk vele párhuzamba? Nem vétünk-e az igazság ellen, ha a XVII. század hatalmas hitvitázójával, a magyar biboros Ciceróval, a szerencsés politikussal Prohászka állítjuk szembe?

Nem hiszem, hogy vétene a Pázmánynak tartozó kegyelet ellen, a kik egy élő nagyságot állítanak melléje. Azért nem, mert Prohászka nem valami fejletlen, ifjú ember, hanem kiforrott, minden tekintetben megállapodott egyéniség, a ki sem irányt nem változtat, sem lény-

gesen új dolgokat ezentúl már nem termel, esapancsak hatalmas koncepcióit valósítja majd meg apróbb részletekben.

Hogy pedig a magyar próza atyamesterével, a jeles szónokkal, világfeju politikussal joggal párhuzamba állíthatjuk-e az új idők nagy emberét, arra vonatkozólag a jelen fejtegetések során keressm s adom meg a választ.

### Ifjúkori benyomások.

I. Az új székesfehérvári püspököknek elei nem voltak cimeres, jószágos nemes emberek, mint panaszi Pázmány Péter ősei. Szerény kishivatalnok volt az édesapja, fenn, a tótság lakta vidéken, a kit fölöttes hatósága gyakran áthelyeztetett. A hetvenes években Vácra alul került s fiát a kalocsai gimnáziumba járatta. Így lett Prohászka Ottokár legalább a jezsuiták növendéke, ha nem is valóságos jezsuita-növendék, mint Pázmány Péter.

A bihari ifjú Konvertitát elüljáróinak rendelkezése annak idején Krakkón, Tournain<sup>1)</sup>, Bécsen át Rómába szölitotta a Gregorinára. Ezt az egyetemet XIII. Gergely nagy céla szánta: „ad omnes nationes optimis disciplinis imbuendas”. Az időtjárt meg is felelt az intézmény a pápa szándékainak. A neo-scholastica vezető egyéni-

1) Angelini idézi a Provincia Romana 1597-ből ránk maradt Katalógusát („qui accuratissimus haberi debet” Van Meurs), melyben Pázmányról a következő új adat olvasható: „natus 1570. admissus Tornæci in Flandria 8. Sept. 1588.” L. I. beati Crisino etc. 1904. p. 49. a jegyzetben.

## A moloch.

Egy alkalommal egy kedves paptársamat látogattam meg, rekedt volt és gyomorfájásról panaszkodott. Azt tanácsoltam neki, hogy szüntesse be a szivarozást és legyen abstinens, még a borivást is szüntesse be. „Hogy ténem én azt — szöli — nem mondok le a borivásról, nem akarok Noé atyákkal ellenkezésbe jöni”. Ne feljen — mondám — Noé atyánktól, nem veszi ő zokon, ha nem iszik bort, mert ő is csak azért használt többet a borból, mert még nem ismerte a bor erejét, ebből látszik, hogy a vízőzön előtt ő is abstinens volt s kétségkívül ez is egyik oka volt annak, hogy kegyelmet talált Istennél, nem volt romlott testi ember.

És mily nagy veszedelmet idézett elő egyszeri ittas állapota, egyik fia kinevette disztele-nül fekvő állapotában, mit ő felébredés után megtudva, saját véré, egyik fiát megütözte. Tehát a borivás veszedelmet hozott a családra. Ebből láthatja, hogy hiába akar takarozni Noé ősatyával. Tehát nyugodtan lehet abstinens, higye el az testének is egészségére válik, lel-kének üdvére. Tény az, hogy alkohol moloch bálvány a testi épséget áldozatul kívánja, a bor is ártalmas a gyomorra, különösen, ha már a gyomor meg van gyengülve. Párbeszédünk eredménye az lett, hogy az én paptestvérem azután feltűnően kevesebb bort ivott s gyomorbaja feltűnően enyhült.

Gyakori eset, hogy az alkoholisták a szentírás egyes kifejezését használják fel ivási állás-pontjuk védelmére. Ezeknek ellensúlyozására, hadd szöljön a szentírás következők képpen:

Megesalja a bor azt, aki issza. Hab. 2—5. A bor és az iszákosság elrabolják az értelmet. Oz. 4. 11. — Ne sovárogy a bor után, ha oly tiszta is, ha színet villogtatja a pohárban és édesen csurog, mert éppen akkor mar, mint a kigyó és mérget lövel, mint a sárkány. (Péld. 23. 29.) A pap és proféta tudomány nélkül szü-kölködnek az iszákosság miatt, nem ismerik fel a szent titkokat, nem ismerik meg az igazságot. (Iz. 28. 7.) Nines ott titok, hol a részegség ural-

segei: Suarez, De Valencia, Azor. Vasquez tanítanak ott teológiát. Bellarmin néhány évvel Pázmány érkezése előtt (1588) fejezte be híres apologetikus előadásait. Ott volt azonban még Azor János és a spanyolok szt. Agostona: Vasquez. Pázmány, ha nem is hallgathatta, legalább mint elüljáróját tisztelhetette P. Bellarmin, az ellenreformáció tudomány vezérét, azt a rend-kivüli tudású, nagyon szerény és nagyon kedves embert. Bartoli mondja, hogy Bellarmin rector-sága a Collegium Romanum legfényesebb korszakával esik egybe. Pázmány valóban a leg-kedvezőbb milieube került. Körülötte még az a nemzedék élt, mely az egyházi reformáció vezető alakjaival, V. Piusszal, Neri Fülöppel, Borromei Károllyal, Lyolai Ignáceal érintkezett. Gonzaga Alajos még csak a minap költözött más hazába. Még ott voltak azok a növendékek, kik a castiglionei szent ravatala mellett vir-rasztottak, akik utolsó útjára kísérték. A komoly, kedves szent emléke még ott élt elevenen a Collegium Romanum lakói szívében. Fenn a leg-felső emeleten nap-nap után láthatta Pázmány azt a szobát, melyben Gonzaga Alajos szenvedett és meghalt. Szóval volt benyomás elég. Az ellen-reformáció milieujében, igazi forrásánál élt Pázmány negyvedfél évig szentek barátjai s európai híru tudósok között.

Prohászka a közepiskolai vándorlás után szintén a Gregoriana hallgatója lett.

A pápai egyetemen a régi dicsőséges napokból akkor ugyan kevés látszott. A hallgató-



Jenő VII. o. t. 10. Március idusa, Resch L. Györgytől, előadja a főgimn. zenekara.

Delután 6 órakor a város közönsége tartotta ünnepét. Teremben folyt le az ünnep s ezért bizon nagyon sok részt venni akarónak kellett távol maradni hely nem léte miatt. Az ünneplésre plakát, lelkes hangon szólította fel a rendező bizottság a közönséget. Az ünnepet Novák F. polgármester, kir. tanácsos nyitotta meg. Hazafias dalokat énekelt három különböző daloskar: a kath. legényegyesületé, az iparos olvasóköré s egy alkalmi férfikar. Mindenik kar kitett magáért; dieséret illeti úgy a buzgó tagokat, mint a lelkes karvezetőket, de külön ki kell emelnünk Risznér Ödön főgim. tanárt, aki igazán kellőleg nem méltányolható fáradsággal hozta össze alkalmi énekkarát s még óriásibb buzgalommal tanította be Huber rendkívül nehéz, de annál hatásosabb „Szabadságdal“-át. Roska Miklós dr. városi h. tanácsos László A. „Rákóci“ c. hatalmas költeményét oly művészettel, ihletett tüzzel szavalta el, hogy a közönség valóságban tombolva adott felgyújtott lelkesedésének kifejezést. Az érzelmek már hatalmasan fel voltak korbácsolva, amikor Zlamál Ágost főgimn. tanár lépett elő, hogy elmondja ünnepi beszédét. Keveset mondunk, mikor azt mondjuk, hogy a hazafias beszédek klasszikus remekét hallottuk, a szónok általánosan ismert lelkes, tüzes előadásában. A honfibi és keserv elegikus hangja, a harag puszító orkánya, az egytetőmőrülés profecíája — váltakozva hangzottak fel a szónok ajakáról. Láttuk, amikor a férfiak ököibe szorított kezzel nyomták el lelkiük viharát és láttuk a hazafias bánat keserű könnyét feleszillanni a nők szemében. Leírhatatlan volt az a végső hatás, amelyet Zlamál felkeltett. Szálló szavak előzőleg tüzes kirohanásról beszéltek. No, hát Zlamál Á. megmutatta, hogy az igazságnak nincs szükségére arra, hogy a kemény szavakat külön kikeresse a szótárból. És láttuk és éreztük, hogy Zlamál az igazság szavával, hogyan tudott uralkodni a lelkeken. Március 15-ikén elért sikerét legszebb emlékei közé sorozhatja.

Ezzel márc. 15-ikének megünnepeléséről

szóló tudósításunkat le is zárhatnók, ha a tappintat nem gondoskodott volna arról, hogy még egy megjegyzést tehesünk. A katonai hatóság ugyanis teljesen beleélvén magát az új Bach-korszak rendszerébe, az ünneplésre felhívó plakátokat a város egyik negyedében az u. n. várban bakákkal önkényileg letépette. Elebb azonban a rendőrséget szólította fel erre a dologra s csak miután rendőrségünk — dicséretére legyen mondva — ennek a kedves alkotmányos követelésnek nem tett eleget, végezte el a maga dicső munkáját a fegyveres hatalom. Quo jure? Hát ugyan ki beszél még jogról? Ott van a jog, ahol az erő és hatalom. Elég az hozzá, hogy a várban a nemzeti színekkel díszített plakátot fegyveres beírtafta leszárgatta. Még a stilszerűség is meg volt. Miként annak idején a parlament szétverésére honvéd katonákat szereltek fel: úgy itt Fehérvárt is márc. 15-ikén a készületet magyar tisztok alá rendelték, hogy — ha valami lenne (ugyan mitől féltek?) — magyar emberrel nyomják el. Hát a vége az lett, hogy egy sajtóterméket a katonaság a maga izléséből kiindulva, minden jog és törvény ellenére — letépett. Sőt... na de még várunk, mert hisszük és reméljük, hogy az illetékes polgári hatóság nem hagyja a dolgot annyiban, hanem elégtételt kíván a megsértett jogrendnek. Ez feltétlen kötelessége a polgári hatóságnak.

— **Ima a hazáért.** A mint Segesvárról írják, március 15-én d. e. 10 órakor ünnepélyes szentmisét tartottak „szeretett hazánk jövőendő boldogságáért.“ A szentmise Décesei Péter ny. esperes pleb. tartotta segédlettel, melyen az összes magyar hivatali hatóságok és el. iskola vettek részt. Szentmise után tartották a Petőfi szobor előtt a szokásos márc. 15-iki ünnepélyt, melyen a magyarság, még a vidéki istüntől fogva részt. Az ünnepi beszédet nagy hatással Bihar István vármegyei tanfelügyelőssége tollal tartotta. — A szászok a hazáért nem akarván imádkozni a misén se vettek részt.

— **Halálozás.** Kaptuk és őszinte részvétünk kíséretében közöljük az alábbi gyászjelentést: „Az Alesik-Kászton esperes kerületi pap-

ság és Kőrödi Antal, Kőrödi Albert, Kőrödi Anna, mint testvérek családjaikkal és kiterjedt rokonaikkal együtt mély részvét és fájdalommal tudatják, hogy nagyontiszteendő Tusnádi Kőrödi Endre erdélyi róm. kath. áldozópap, kiérdemült székeludvarhelyi főgimnáziumi és főnöveldei igazgató-tanár, életének 60-ik, papságának 36-ik évében, 13 évi békésen viselt szenvedés s egy heti kínos fájdalom és a haldoklók szentségeiben részesülés után, folyó hó 12-én reggel 5 órakor az Urban csendesen elszenderült.“ A temetés folyó hó 14-én délelőtt 10 órakor volt. Az örök világgóság fényszedjék neki!

— **Ifjúsági szentgyakorlatok.** Gimnáziumunkban péntek óta folynak a lelki gyakorlatok P. Kerling jezsuita atya vezetésével. A tanári kar buzgalma és tanulóifjúságunk élő hite a rendszerrel nagyobb reményt nyujtanak a lelki gyakorlatok eredményére iránt.

A kézdívásárhely-kantari r. kath. főgimn. husvéti lelkigyakorlata márc. 21—25-ig lesz s Izsófalvas Esztergom főegyházmegegyei áldozópap, a „Zászlónk“ szerkesztője fogja tartani. Március 21. este 5 órakor ünnepélyes „Veni Sancte“ letenye Jézus szent szíveről; áldás. Március 22., 23. délelőtt nyolc órakor első szentbeszéd, utánna szentmise; fél tizenegy órakor második szentbeszéd; delután 1/2 óra kor lelküismeret vizsgálat; 1/3 óra kor harmadik szentbeszéd; 1/2 óra kor negyedik szentbeszéd; utánna a templomban egy tízed a fájdalmas olvasóból, legmeltóságosabb Oltárszentés kitételével a bold. szt. Szűz litániája, Antiphona, áldás. Március 24. délelőtt úgy mint az előző napokon. Delután 2 óra kor szentbeszéd, előkészület a szent gyónásra, azután szent gyónás. Március 25-én délelőtt 1/2 óra kor rövid szentbeszéd; 8 óra kor szentmise, közös szentáldozás, búcsú imák, ének: „Hol Szent Péter.“ Minden egyes szentbeszéd előtt „Keresztények sirjatok“ s a szentbeszéd után „A keresztfához megyek“ kezdetű énekből 2 strofa. Minden szentbeszédet megelőzőleg egynegyed órán olvasás valamely épületes könyvből.

— **A gyfehérvári főgimn.** Mária kongregációja március 25-én d. u. 5 óra kor tartja a székesegyházban tagfelvételi ünnepét. A felavatás

Roma eterna egész mérhetetlen gazdagságával lelke előtt állott.

#### A két író.

II. A tantermek padjaiból s az örök város nagy iskolájából rövid megszakítás után mindketten a katedrara kerültek. A következő néhány év mindkettőjükre nézve az izmosodás és erőgyűjtés korszaka. Pázmány nemcsak tanít, hanem tanul is; sokkal többet, mint hallgatói. Meglehető nagy az olvasottsága. Iseri a klasszikus Róma mestereit, Cicero és Seneca kedvencei irói, járatos Horatius és Iuvenalis írásaiban. Emellett végig tanulmányozza korának megannyi tudományos munkáját, szemmel tartja a napi rendben levő kérdéseket. Olvas katolikus és protestáns szerzőt, hittudóst és esilagszt, bölcseleket és apologetákat. Copernikus rendszerét s a nyomában keletkezett exegetikus vitákat jól ismeri s megformálja a maga higgadt, helyes ítéletét (I. Petri Pázmány Opera omnia. tom. III. p. 70.)

Öntudatosan és céltudatosan nyult a protestáns szerzőkhöz. Nem akarta láttatlanba elítélni őket. „Az új tudomány hamisságának tiz bizonyosága“ előszavában „Először arról“ — akarja inteni az olvasót — „hogy valamit ez könyvből előhozok az Új tanító Atyafiak írásából, azt én magam az önnön saját Könyvből írom le; úgy annyira, hogy én is méltán azt mondhatom, a mit Eusébius az régi tévelygők-

nek: Nem az mi gondolatunkat és beszédünket, hanem azoknak tulajdon szavát írom, kik ő köztök az Isteni tudományba fő vezérek voltak; hogy senki azt ne itélje, hogy magunktól költött regét és álmodt beszéllünk.“ (I. Pázmány Összes Munkái. Magyar sorozat. I. 385. l.)

Prohászka nézve is az erőgyűjtés és elmélyedés kora az esztergomi tanárkodás első időszaka. Pázmánynak a korszerű s aktuális iránt való helyes érzéke megvan benne is teljes mértékben. Olvasta a tudományos világ tekintélyeit s a forma mesterit egyaránt. Hummelanert és Cornelyt, Hertwiget és Reinket, Schellét és Billot-t nem mások közleményeiből, hanem közvetlen tanulmányból ismeri. Otthonos a szépirodalomban; olvasta és élvezte a mult klasszikusait s a jelen irodalmi jeleseit: Dantet és Shaksperet, Goethet és Madácht épűgy, mint Tolsztojt és Arany Jánost, Maeterlincket és Bartha Miklóst. Ismerni akarja korát. Meg akarja tudni, mik a vágyai és kínjai, mit szeret s mitől irtózik a büszke, művelt és szenvedő XIX. századbeli ember.

Pázmányt a gráci tanárkodás csendjéből Magyarai támadása szólította a nyilvánosság elé. Apologétává kellett lennie, noha az időben még böleleletet tanított. Az is maradt: a magyar katolicizmus magyar apologetája, írásaiban, a szűzéken, a politikában, mindenütt. Nagy késztültség, példás szorgalmát, éles esztét, az önálló alakításra való rátermettségét itt értékesítette a hitvédelem terén. Ha Grácban ma-

rad, talán tovább szötte volna a spekuláció szűrke szálait, talán vetelkedett volna Suarezszel, Valenciával a palmaért. Rátermett ő a spekulatív munkára is mindenképen. A szűkszavú és sohasem áradozó rendi információ így szölt annak idején róla: „est ingenii boni et iudicii, nec minoris sapientiae, bene doctus, natura chole-rica, ad docendum Philos. et Theol. aptus.“ De a pusztuló magyar katolicizmusnak nagyobb szüksége volt akkor Pázmány tehetségére és tollára, mint a spekulatív teológiának. Ennek akadt elég művelője a román népeknél, az pedig gyengült évről-évre, nem segített rajta sem az uralkodói pártfogás, sem az idegen hadsereg. A fegyverek hatalmánál meg a bécsi diplomáciánál többet ért akkor egy jó toll s egy apostoli lélek. Pázmánynak pedig nagyon gyors és nagyon jó tolla volt. Gyors egymásutánban bocsátotta közre könyveit. Megannyi esemény volt mindegyik a magyar irodalomban s a magyar egyházi életben. A Kalauzról azt mondják, hogy többet használt a katolicizmus ügyének százezer spanyol zsoldosnál. Olvasták mindenféle szorgalmasan s bizonyára nagy haszonnal, mert mintegy 92 előkelő családot kalauzolt vissza csak ez az egy könyv a katolikus Egyházba. Balásfi épenséggel nem túlzott, mikor Pázmány összes írásairól a következő ítéletet írta: „Jó lelkiismerettel mondhatom, nem tudok a magyar nemzetben egyet is, a ki több munkáját, vagy hasznosabban szentelte volna a Krisztus Anyaszentegyházának oltalmára írását, Pázmány Pé-

szertartását kegyelmes főpásztorunk végzi. Szentbeszédet mond Mikeš János gróf székelyudvarhelyi plebános. A szertartás alatt válogatott Mária-énekeket ad elő a főgimn. vegyeskara.

— **Ifjúsági színelőadás.** A gyulafehérvári főgimn. ifjúsága márc. 24-ikén a segítőegyesület javára színelőadást rendez. Színe kerül Valle Henriknek „A vértanu család” című 3 felvonásos drámája Pokorny Emánuel fordításában.

— **Tömeges visszatérés.** Nagy ünnepe volt f. hó 11-én az ákosfalvi róm. kath. egyháznak.

Ekkor tértek ugyanis az egyház kebelére Backamadaros filiából 21-en, részint a reformátusok, részint pedig a felekezetenküliek közül. Megható látvány volt, mikor az egyik katolizáló költségen szűz Mária és szent József képekkel díszített egékek színű lobogó alatt énekelve 10 óra körül megérkeztek a visszatérők.

Az ünnep fényét emelte Karácson Márton ker. főesperes és Toldalagi Samu gr. plebános jelenléte is, kik ez alkalomra szintén eljöttek.

A három papos szent mise előtt a szép lobogó szenteltetett fel.

Ez azelőtt történt szentmise előtt, mert a katolizáló felszentelt lobogójuk alatt óhajtották a hitvallást letenni.

Meghatóan szólott felszentelés előtt Karácson M. apát a Szentkeresztől, mely alá az új katolizáló is csoportosultak. Kérte őket, legyenek buzgó követői a keresztnek.

Evangelium és Veni Sancte után ismét szólott K. M. apát a katolizálókhöz, figyelmeztetve őket, hogy nagy hályav tartoznak Istennek azon kegyelemért, a mellyel az egyedül üdvözítő kath. egyház kebelébe visszajönni segítette.

Szép látvány volt az is, mikor férfiak és nők égő gyertyával kezükben a hitvallást letették, s azután a szent áldozáshoz járultak. A visszatérőkkel s kicsiny gyermekekkel körülbelül 50—60 lelket nyert az egyház.

Ez azonban csak kezdete ezen filiában azon visszatérésnek, a mely készülében van; mert ha hiveink kis harangjuk mellé még egy másikat, s a közigazgatás által községi temető-

helyet nyerhetnek, a község negyedrésze számíthatni.

Ezen két tényező azért akasztotta meg őket, mert a községben csak református temető van, a hová minden vallásfelekezeti halott eddig temettetett a legesekélyebb díj fizetése nélkül is.

A megszeppent református tanács azonban kimondotta, hogy a kath. vallásra térteknek ezután csak 20 kor. lefizetése után engedi meg oda a temetkezést s a harangokat 9 koronáért huzzák meg.

A visszatérés ügyében elismeréssel kell szólnunk Bálint Vilmos ákosfalvi plebánosról, ki felülmúlhatlan odaadással igyekezett és igyekezik mindent megtenni a visszatértek és visszatérendők érdekében; úgyszintén özv. báró Horvát Beláné ömeltóságáról is, ki szent vallásunkat apostoli buzgósággal hirdeti és védelmezi községe (Backamadaros) lakosságának. Mindenkit meggyőzni óhajt szent vallásunk igazságáról. Egy hívő.

— **Alkoholelles mozgalom.** Segesvárt, hol dicséretreméltó élénk társadalmi mozgalom van és a hol szintén rettenetesen pusztít, rombol az alkohol, mindennap szedi az áldozatait, megalakult folyó hó 4-én a keresztény mértékletességi társulat 40 taggal. 10-én történt meg a templomban az ünnepélyes lemondás. Ez a helyes! Az oltáregyletek, ha helyesen vannak vezetve rövid működésük alatt annyi lelkiert kell kifejlesszenek a tagokban, kik nem félnek holmi előletheztől, kicsinyes gáncoskodástól és szívesen csoportosulnak az üdv seregébe felvenni a harcot édes Jézusunk szellemének legnagyobb ellenségével, az alkohollal szemben.

Megvagyok győződve, hogy rövid idő alatt mindazon helyeken, hol oltáregylet van, megszerezve alakítva a ker. mértékletességi társulat is, mert jól tudják a kedves egyleti vezetők és tagok, hogy az Úr Jézus szívének mily tenger szomorúságot okoznak a részegesek. Nagyon szeretném, ha a június 24-én, a védőszentünk ünnepén tartandó nagy gyűlésen nagy számmal jelenhetnének meg, hogy tünjek fel az alkohol által megrontott társadalomban az üdv serege!

Szabó György.

— **A kath. Legényegyesület** március 11-én tartotta meg rendezévi közgyűlését. A közgyűlést egy élvezetes népszerű előadás előzte meg, a melynek a meghallgatására ez alkalommal is sokan jöttek. Az egyesület vegyeskara Ertl Vendel áll. el. isk. tanító vezetése mellett magyar népdalokat énekel gondos betanulással. Dr. Roska Miklós h. városi tanácsos Endrődi „Viszszavárlak” című költeményét szavalta el azzal a nyugodt, előkelő és megkapó előadással, mely az ő egyéniségétől már jóformán elválaszthatatlan. Rass Károly főgimn. tanár Petőfi költészetéről tartott érdeklődést és figyelmet keltő szabad előadást. Végül „A földön maradt anyagt” előadták Nagy Lajos, Weszelovsky Sándor és Paszku Matild. Ügyes játékuk tetszett a közönségnek.

Aztán a közgyűlés kezdődött. Az elnök jelentést tett az egyesület működéséről s mostani állapotáról. Jelentette, hogy most már a tagoknak alkalmuk van a komoly munkára s hasznos szórakozásra. Az egyesületi szellem, az együvé tartozás érzete egyre fokozódik, erősödik, az egyesületi helyiségeket sokan látogatják, van munkakedv. — A rendezet tagok száma 50-re tehető, a pártoló tagoké felmegy 150-re. Mindenkinek rendelkezésére áll a szép könyvtár. A hírlapok közül az egyesület járhatja a Közművelődést, a Gyulafehérvári Hírlapot, az Alkotmányt, Magyarországot, Tiszántúlt, Ellenzéket, Herkő Patert, Igaz Szót, a Néppártot, Magyar Néplapot, az Oltáregyesületet, Zászlókat.

Az egyesület helyiségeiben kizárólag tagok számára italmérséi engedélyt kaptak. A bor ára literenként 64 fillér. Hasznon alig van literjén 2—3 fillér.

Van az egyesületnek énekkara is, amely ugyan nem régen alakult, de már szép sikerrel működik.

A vagyoni állapot a következő: Készpénz-vagyon 1500 korona, mely takarékbán van elhelyezve. A felszerelések értéke 2300 korona. Összesen 3800 korona.

Az elnök további jelentésének kapcsán hangsúlyozza, hogy a felekezeti és nemzeti ké-

ternél. Mióta a szelvény tevélységeknél fuvatagában kezdettek a farkasok utakat állani országunkban, annyira nagy hatásos rivogatással tudja ez őket hürogatni, hogy immár ugyanesak igen berekedt ordításra és mintegy pattanás nélkül párról bugyánásra juttatta őket.” (Fraknoi: Pázmány Péter 66. l.) Ez a képes, régies beszéd Pázmány irodalmi tevékenységének és sikereinek igaz méltatása.

Pázmány a katolicizmus szószólója a protestantizmussal szemben, úgy kívánta azt kora, a XVII. század; Prohászka a kereszténység a naturalizmussal szemben, erre sarkallta őt a mi korunk. A milyen tanulékony és fogékony nemzet vagyunk, minden átszarmazik hozzánk, minden európai kulturmozgalom és minden szellemi hőbort. Intelligenciánk befogadta Nyugat-európa vallási közömbösséget és hideg szkepszisét. Ilyenformán a magyar élet százados keresztény jellege kiszorult a tantermekből és szalonokból, megvált az úri portáktól s visszahúzódott a falú népéhez. A katolicizmus pedig élvezte a történelmi jogokat s „a lenézetés toleranciáját.”

A magyar élet modern szükségletei terelték Prohászka a korszerű apologetika mezejére. Az „Isten és Világ”-tól kezdve a „Diadalmos Világnézet”-ig minden műve apologetikus. „A ker. bűnbánat és bűnbocsánat”-ról irt könyve dogmatikus ugyan, de nem szabad szem elől téveszteni, hogy e könyv pályamunka. A mire

szabad elhatározásból, kikötött program nélkül vállalkozott: az apologetikus természetű.

Pázmány óta Prohászka a legolvasottabb magyar hittudós. Könyveit kíváncsi érdeklődéssel kapkodják szét s megtörtént vele az — a magyar tudományos irodalomban példátlan eset, hogy rövid néhány év lefolyása alatt három munkáját ismételtelen ki kellett adnia. Van Pázmányban is, Prohászkaiban is valami közös jó érzék a hatás titkai iránt. Egyikük sem azért ír, hogy a könyvespolcra kerüljön, hanem, hogy olvassák és megértsék.

A nagy hatás első oka kétségtelenül a tárgyválasztás sikerült volta. Ki olvasta volna annak idején Pázmányunk valami hatalmas foliánsát a manicheizmusról vagy pelagianizmusról, de az Alvinci Péternek szóló „Öt szép level”-et katolikus és protestáns készséggel forgatta. Ki olvassa ma valami magvas okos tanulmányt a donatistákról, de a természettudományos és a pszichológiai apológiákat szívesen lapozgatjuk, s a Dominus Jesus soha sem veszti érdekességéből.

Igaz, megtalálta nálunk a korszerű tárgyat más is, irt róla akár köteteket; hogy mégsem olvassák, nem a tárgyon, hanem az írásmód on mulik. Ha Pázmány cicerói latinsággal írja is meg műveit, felérvy eredményt sem ért volna el velük. Az a kor a nemzeti irodalom felvirágzásának kora. A protestantizmus épen a nemzeti eszme hangsúlyozásával s a nemzeti nyelv erejével hatott. Észszerű volt tehát magyarul

írni, szépen, folyékonyan, latin kifejezések nélkül, a nagy közönség nyelvén s a nagy közönség számára. Pázmány fényesen megoldotta ezt a feladatot. Noha évezedeken át idegenben élt, latinul tanított, németekkel és olaszokkal társalgott, anyanyelvét el nem felede, sőt már a Magyarinak szánt „Felelet”-ben nagy könnyűséggel, ősi, zamatos erővel használja. Idővel csak tisztult és gazdagodott magyar stílusa. Még az „Imitatio Christi”-ből is magyar könyvet akart és tudott formálni.

„Igyekeztem azon”, — írja Kempisfordítása előszavában, — „hogy a deák bötünök értelmét híven magyarázzam; a szállásnak módgyát pedig úgy ejteném, hogy ne láttatnék deakból eszágzott homályossággal repedeztetnek, hanem oly kedvesen folya, mintha először magyar embertől, magyarul íratott volna.” (l. Pázmány. Össz. Mun. Magy. sor. I. 208. l.)

Ugyanezzel az öntudattal fog Prohászka a munkához. „Nekem pedig az a nézetem: állítsuk a régi igazságokat modern megvilágításba, hozzuk közelebb a mai kor érzéseihöz s mi is föllendítettük a vallásosságot.” (Diadalmos Világnézet. V. l.) s minthogy a modern kor szenvedélyes egoldalúságában „csak a maga nyelvet érti s idegen beszéden nem törí fejét”, megtanulja az új-kor nyelvet, hogy beszélhesen hozzá s irhasson a régi igazságokról új terminusokkal. (u. o. III. l.) A modern ember nem szereti az elvont fogalmakat, a száraz okoskodást, a hideg szillogizmusokat, de keresi

dések az egyesületből ki vannak zárva, ebben a tekintetben a tagok békéjét és egyetértését veszély nem fenyegetheti.

Azután megválasztották alelnöknek Baumann Arnoldot, a ki eddig is buzgó alelnöke volt az egyesületnek. A választmányba beválasztottak: Faul Bela, Müller Lajos, Pápiu Viktor, Péter József, Schäser Ferenc, Szruga Ede, Udvary József, Vincze Albert. A belső választmányának tagjai lettek: Borsiczki Mihály, Salamon Szabin, Szinyi József, Szotyori József, Nagy Lajos, Ineze Ignác, Oprea Gyárfás, Wesselovszky Sándor.

Mi, akik városunk belső életének a fejlődését éber figyelemmel kísérjük, s örülünk, ha a társadalmat nemes törekvésekkel állandó hullámzásban tartják, ehhez a jelentéshez a magunk szerény óhajta képpen csak annyit fűzünk, hogy legyen az egyesület működésén továbbra is az Isten áldása! Méltányoljuk és megbecsüljük a munkásságot, a melyből nemcsak magunknak, hanem a köznek is nagy haszna van.

— **Az egyházmegyék változtatásának megnevezése.** Ő szentsége X. Pius pápa nemrég igen szigorú határozatot hozott az ügyben: ugyanis meghagyta a róm. kath. egyház összes püspökeinek, hogy olyan növendékeket ne vegyenek fel többé intézetünkbe, akik más egyházmegye püspökétől bocsáttattak el. Ha pedig megtörténnek az az eset, hogy jóhiszeműleg olyan növendék is vétetnek fel, a kiről csak később tudódik ki, hogy más szemináriumban is volt már, akkor fel kell őt szólni, hogy lépjen ki. Ha jóviseletű különben s buzgó hivatásos lélek, akkor a püspöke megengedheti neki a szemináriumban való megmaradást, de ha egyszer felszenteli őt, akkor az illető más egyházmegyébe többé nem léphet át. Továbbá aki valamelyik egyházmegye szemináriumból kilépve a szerzetesi pályát választotta, mint felszentelt szerzetes nem vehető fel többé ugyanazon egyházmegye papjai közé, a mely egyházmegye szemináriumból annak idején mint növendékpap kilépett. Ha pedig oly növendékpap konku-

rál, aki azelőtt valamely szerzetesi szemináriumban volt s most világi pap szeretne lenni, akkor az illető egyházmegye püspöke csak oly esetben veheti fel őt szemináriumba, ha a szerzetes rend főnöke kezkesedik a növendék jó erkölcsi viseletéről s hivatásáról.

— **A pusztító betegségek elleni harcban a világ legkiválóbb orvosai egyesülnek.** E betegségek legborzasztóbbika az Epilepsia (Nyavalyatörés). E bajban szenvedőknek vigaszul szolgálhat azon értesülésünk, mely szerint egy magyar orvos e betegség ellen új és hatékony gyógyító módszert talált fel, amellyel már a külföldön is feltűnést keltett. Ez orvos Dr. Szabó B. Sándor Budapest, V. Alkotmány u. 5; ki készséggel nyújt felvilágosítást mindazoknak, kik gyógyító módszere ségélyével e súlyos bajtól szabadulni óhajtanak.

— **A gazdák érdekében hasznos újítást tervez Mauthner Ödön es. és kir. udvari magkereskedő cég Budapestben.** Ugyanis a gazdák ezideig teljes megnyugvással szereztek be gazdasági magszükségleteiket oly üzletekben, ahol Mauthner-féle konyhakerti és virágmagvakat árúsítanak, abban a hiszemben, hogy ott a gazdasági magvak is a Mauthner-cégtől valók. Sajnos ez nincs mindenütt így, aminek következtében bizony sok oly gazdasági magot vétetnek meg a gazdákkal, amelyek sohasem kerültek ki Mauthner raktáraiból. Amint értesülünk a gazdák érdekében megvédésére és a cég jó hírnevének érdekében is, a Mauthner-cég a közönséggel rövidesen ismertetői fogja mindazon vidéki kereskedők és szövetkezetek névsorát, a melyeknél a cég gazdasági magvai kaphatók. Addig is ajánlatos a vásárlásnál a beszerzési forrás felől meggyőződést szerezni.

— **A lapdarugás veszedelmes és valljuk meg, durva sportját nálunk is terjesztik.** Nálunk is nem egy áldozat volt már. Teljesen fölösleges és goromba játék, a melyet az angolok majmolása honosított meg, a helyett, hogy szép magyar labdajátékainkat propagálnák nagyobb és okosabb buzgalommal, a diákokat pedig eltiltanák tőle. A Nature című újság érdekes sta-

tisztikát állított össze azokról a sérülésekről és sebesülésekről, amelyeket az elmúlt évben az amerikai footballisták a játék hevében szenvedtek. E statisztikából kiderül, hogy vannak háborúk, amelyek kevesebb veszedelemmel járnak, mint egy-egy nagy match. A sebesültek száma, akik orvosi gyógykezelést kényserültek igénybe venni: 157 volt. E 157 sebesülésben a fejsébtől a lábtörésig minden benne foglaltatik. De ennél is még súlyosabb, hogy ugyancsak az elmúlt évben 27 fiatal ember halt meg a football-játékban.

## C S A R N O K.

### A magyar kath. ifjúság zarándoklata Rómába.\*)

17.

(Folytatás.)

A méla Celius világhírű templomának, a Laterannak órája tompán ütötte el a tizenkettőt. Siennünk a villamos állomás felé. A helyekről foglalkoztatja a társaságot. Lesz-e szerencsénk, lesz-e helyünk? E kérdés honol az elmékben és pislog le az arcokról. Türelmetlenül várjuk a villamost és midőn hallgatja zúgását, minden tekintet az ablakokra vetődik. Van hely! Van hely! . . . kiáltják a tüzes szeműek.

Egy idősebb olasz pap egyedül ült a kocsiban, imakönyvből buzgón recitált. A szokásos üdvözlés után, esőndben röppített tovább a kocsin, pedig a sok ismeretlen hely megtekintése után nehéz volt a hallgatás. Mi meghoztuk az áldozatot, de azért irigyeltük a gyors kerekek sorát, amelyek oly hangosan társalogtak egymással és a szürkésbarna sinekkel.

Kerti étkezőnkben folyt az élénk beszéd, csak mi hiányoztunk. De most . . . talán a bábeli torony építőinél is hangosabban tárgyaltuk a benyomásokat. A pihent ajkak sebesen nyíltak és záródtak. Így történt, hogy ha máskor nem, hát most bizony mi képeztük a többi asztalok

\*) Lásd a Közművelődés 8-ik számát.

a színeket, a hasonlatosságokat, az elvont fogalmaknak konkrét formáit, a körülírást s a hangulatot. Prohászka eleget tesz izlésének.

A képek példátlan bőségevel, csengő alliterációkkal, élénk ellentétekkel az elmés fordulatok sokaságával, választékosan és szellemesen ír. Soha szóáradatba el nem vész, mindig érdekes és mindig mindig mondanivalója. Meghatározásai ritkák, a fogalmak körülírása annál gyakoribb; inkább homályos, mintsem lapossá legyen; inkább keresett, de soha sem elcsépett. „A Dialektikus Világnézet” a legnagyobb poezis ódai lendülettel, tele színnel és hangulattal, tele fönnyel és erővel, kimélettel és szeretettel. Példárá e könyv, hogy minő mestere Prohászka az eleven szemléltetésnek és színezésnek. De talán még eklatánsabb példa rá „A keresztény bűnbánat és bűnbocsánat.” A penitenciáról Tertulianus óta írtak már elegenden, de hányan kezén száradt el ez a finom anyag. Prohászka hangulatossá, beszédessé, közvetlenné teszi ezt a tárgyat is. A pályamunka nem lett Palmierinek száraz magyar kivonata, hanem önálló, egyéni munka Palmieri s a többi szakmunka alapján.

Pázmány is, Prohászka is nagyrészt kész anyagot formálnak. Nem az önálló buvárkodás vagy kutatás a főteendőjük, hanem az önálló alakítás. Nem úttörők a teológiában, de nem is utánozók. Pázmányának klasszikus mintául szolgált Bellarmin „Disputationes de controversiis fidei” című világhírű műve; Prohászka sem jár töretlen úton: több munkájú anyagát más

szertől veszi. Az Isten létének érveit feldolgozták már előtte Klentgen, Gutberlet, Schanz és Hettiger. A palaeontologiai és geologiai kutatások anyagát is összehordták már mások. De a nyers anyagot Pázmány is, Prohászka is egyénileg formálják, rányomva lelküknek sajátos, individuális bélyegét. Nem von le ez a körülmény munkájuk értékéből semmit sem. Ha nehéz a szétszórt anyagot világosan elrendezni s szerves összefüggésbe hozni, sokkal nehezebb valamit individualisan felfogni és feldolgozni. Tacitust vagy Thukydideset sem az önálló kutatás s a buvárkodás szerencséje tette nagygyá, hanem az önálló felfogás és mesteri kivitel.

Prohászka e tekintetben kétségkívül Pázmány fölött áll. Gazdagabb az invenciója, fejlettebb és művészebb az egyénisége. A XX. századnak kultúrában, ismeretekben, tapasztalásban gazdagabb, érzésben mélyebb, ítéletben méltányosabb emberre áll szemben a XVIII. század emberével. Finomabb, tökéletesebb, fejlettebb munkát is végez a nyers anyagban.

Pázmányának elméje logikusabb ugyan, Prohászka képzelő ereje hatalmasabb, de azért sem Prohászka nem fegyelmetlen fő, sem Pázmány nem száraz ész.

Pázmányának „szöveg” az írása, kiméletlen és személyeskedő, olyan forma, mint korának megannyi szellemi alkotása. Tárnyalagosan és nyugodtan írni, személyeket és érveket megkülönböztetni: gyöngöszégnék tünt fel abban a képmény, katonás világban. Prohászka nem pole-

mizál és nem személyeskedik, irónikus a modern, kiméletes minden ellenféllel szemben és méltányos minden ellenvetést iránt. Az a lábatlan finomság és előzékenység, mellyel a legvitatásabb kérdésekhez nyúl, bizalmat kelt iránta minden olvasóban. Készséggel mutat rá a semleges területre, hol mindnyájan egyetértünk s azután észrevétlenül rávesz és meggyőző, hogy a vitás kérdésekben is tulajdonképpen csak a kereszténységnek van igaza.

A leleknek ez az előkelősége, példás nyugalma, az igazságra vetett hite, az a mélységes öröm és szeretet, mellyel a világot és a jóakarátú embereket szemléli, aranyos derűt árasztanak soraira. Minthogy a gondolkozó férfiú teljes öszinteségével, az igazság szomjúhozásával, elfogulatlanul fog tárgyhöz: mindenki szívesen követi gondolkodása útjain. Mig a vitakozás ereje és ügyessége, az érvek bősége és változatossága, a személyes el és találó gúny, a nyelvnek ősi zamatja és magyaros volta ma is érdekessé teszi Pázmány írásait, Prohászkaiban épen a gondolkodás nyugalma és méltósága, az ítéletek ki-méletelessége, de e mellett találó volta, a fantáziának szabad szárnyalása, a belső béke, derű és harmonia vonzanak.

Ott az erő, az érdes, heveskedő erő uralodik. Itt is van erő és fönny, de van mélységes hangulat és báj. Csak egyet sajnálunk: a magyarosság zománcát, mely ebből az „európai stílusból” hiányzik.

(Folyt. köv.)

érdeklődésének középpontját. Pünkösdi királyság volt a dicsőségünk, csak addig tartott, míg a kammerierek a szeliden párolgó talakkal megjelentek. Ekkor már rajtuk keresték a babérokat.

Félóra sem telt el és a kerti család a szt. Péter téren hullámozott. Gyors lépésekkel szállott be a kocsiába, hogy újra lásson, tanuljon és nemesen élvezen. Benyit a kalauz, elő kell venni az olasz tudományt: Mi diá un billyetto per porta s. Paolo, de emellett az olasz pénzt is. Kerekre nyílt szemekkel vizsgálja talmi testvéreit, azután előveszi a jegyket és mi a husz centesimot. (Husz fillér.)

Az Aventin közelében nézzük a külvárosi életet. Gyéribben tűnnek föl a házak, az etikette sem oly szigorú, mint az aszfaltos utcák fényűző közönségénél. Még az emeletes házak ablakai meg erkélyei között is erős spárgafonalak kötik össze az egymásra néző pontokat, hol a baba ruháitól kezdve a sok fehér öltöny némán várja a nap szárító hatását, az enyélő szellő ringatását, no meg az idegenek éles nyelvek guynyilait.

Erdteljes alakok, külsejük után munkásokra emlékeztetnek, hangos beszéddel és a szokott olasz jókedvvel járnak az utcákon. A barnák világában hiányoznak a szökek. Még a boulevardokon föltűnik, de ritkán egy világoshajú is. Természetűl ilyen e, vagy az aranyharmat műve, azt nem tudom... A tükör titka.

Üresek az osztériák. (Bormérések.) Különösen a külvárosban igen gyakoriak a szentekhez címzett népmulatók. Ugy gondolom, hogy e fennkölt nevek nem találnak az ily helyekhez. A ritmikus ének és a taps nem hallatszik ki a keskeny szobákból. elhagyatva állanak, szokatlan esőndüket mísem zavarja meg; hisz ma nagypéntek, a keresztények gyásznapja.

Elértünk a Porta s. Paolohoz. Magas várfal vonja itt meg a város határát. Jobb oldalon Cestius piramisa a halálra emlékeztetve, mereven nézi a kopott kötömeget. Cestius pretor és néptribun volt. Kr. e. a 12. évben halt el; az ő sírját rejti belsejében. A hatalmas emlékkövet Róma lakossága emelte. Kezdetben a város falain kívül állott, csak később helyezték el az új területen. Terméskövekből készült, négyzet alakú márványlapok fődik kívülről oldalait.

Remek templom felé indultunk. Szépsége fölülmulja a szt. Péter bazilika festői fönségét. Az emberi fantázia bármily élénken működjék is, még árnyékban sem tudja fölledzni a szt. Pál templom mesés fényét.

A lesugárzó mennyei szépség elbűvöli a lelket, feled mindent, talán magát is, csak Istent látja, végtelen hatalmában mélyed el... A templomok ideája a világ páratlan egyháza.

II. Valentinian és Theodosius császárok uralma alatt, a 388. évben épült. Régi alakja sok ideig hirdette a művészet ritka alkotását. De jött az 1823. év. A romboló tűz piros lángjai hosszú sávokat löveltek elő, gyújtó szikrákat röpítve az egész környékre. Néhány óra alatt izzó szilánkok, szén és füstté vált a bazilika legnagyobb része. Szt. Pál apostol koporsója sértetlen maradt.

A fölépítést XII. Leo rendelte el és csak IX. Pius alatt lett befejezve. A föld minden részéről érkezett ajándékok nagyban elősegítették, hogy a művészti piedesztál elbájoló módon jusson érvényre.

Mindent elkövettek az építők, a templom régi jellegének megőrzésére. Az ókeresztény stíl megvalósítását sikerült elérni a bazilika alakjában és az egyes arányokban, de már a kivitel eltér a választott iránytól.

Monolit oszlopos előcsarnokából hat kapu

vezet gyönyörű belsejébe. Alabastrom, porfir, malachit, gránit oszlopok, freskó és mozaiképek, eszményi oltárok, ragyogó pompában mosolyognak le. Egész oszloperdő bontja ki hatalmas méreteit, amely fölött a kigyúlt csillogkokhoz hasonlóknak elő a pápák mozaik képei. Szt. Pétertől kezdve minden egyházuwalkodó jószág arcával találkoznak. XIII. Leo pápa képe még hiányzik, a medallion kerete azonban már jelöli a nagytudományú egyházfő helyét.

Oldalfalait a híres festők ecsetvonásai népesítik be. A képek tárgya többnyire szt. Pál életéből van véve. Mennyezetén az ókeresztény bazilika stíl gerendás jellege tükröződik le, míg az egyes közők kazetta rendszerre oszlanak és csillognak a sok aranytól.

Kövezete értékes márvány, oly sima és csiszolt, hogy fölülete lerajzolja a közel helyek kimagasló részeit, meg a nyüzsgőve mozgó sokaságot. A járás bizony itt rehez. ügyelni kell a lépésekre.

De azért baj nem történt. Egyenlő rezgési hangokban kong a márványburkolat, egyszerre megszűnik a zaj. Szt. Pál sírja előtt állunk. A vörös és zöld márványból készült mauzoleum peloponneszusi töredékekből ered, amelyek már az ókorban is hasznos szolgálatot végeztek. Ebben nyugszik a nagy apostolnak drága teste.

Fölötte emelkedik a föltár, elragadó szép szentségházával. A florenzi dóm építőjének Arnolfo di Cambionak mesterműve. Sárgásszínű, négy alabástromszlopon nyugszik, melyet az egyiptomi alkirály ajándékozott. Ugyanily két alabastromszlop szórja halványágra fényét a bejáratnál is.

Az egész sírt négy malachitoszlopra helyezték, díszes mennyezetet koronázza. Sok rajta a mozaikkép, állítólag Honorius császár nővérének Galla Placidianának anyagi támogatása teremtette meg.

Különösen érdekes jelenet: Jézus a kinyilatkoztatás huszonnegyed öregével. A mennyezetet tartó malachitoszlopokat I. Miklós orosz cár ajánlotta föl a bazilikának.

Egyik kápolnája, a Capella del Crocefisso nagy történelmi tények volt tanuja. A reformáció ádáz harcai után a kath. vallásnak erős kezekre volt szüksége, hogy az újítás lázába esett sodró árral megvédje jogait és föntartsa elveit. A kirabolt és lelképásztor nélkül hagyott egyházak hívei már ingadoztak vallásukban, úgy látszott, hogy a reformáció diadala teljes. De Isten nem hagyta el egyházát, a meghurcolt és sokat szenvedett katolicizmus föntartására tudományos és bátorlelkű férfiakat támasztott.

Nem a világ fiai ragadták meg a zuhanáshoz közelálló zászlót, de az egyháznak egyik szerzete. Emberfölötti erővel kezdtek a kevés reménnyel biztató munkához, bejárták az ország különböző részeit, fáradtak, tanítottak, a bántalmakat békével türték. Az igazság érdekében folytatott mozgalmat óriási haladás követte. Néhány évtized alatt az elpártoltak közül sokan tértek vissza édes anyjuk keblére, a bántortalan hívekben pedig fölébredt a katolikus öntudat.

Örök hálával tartozik vallásunk Jézus társaságának rendje iránt. Ha mély tudományuk, tapintatos érzékük nem áll sorompóba, az elnyomás alatt görnyedne most minden testvérlelk. Mert az annyira hirdett vallástürelmet észrevehetően gyakorolni fölsőlegesnek tartják. 1541. Április 22-én itt tette le a fogadalmat a nagy szerzett tudós alapítója, logolai szt. Ignác társával együtt. A kápolna elég egyszerű, hasonlít a rend életéhez.

Soká elnéztem az egyik szenteltvíztartótól.

Élethűn mutatja be a sátán félelmét. Az anyagilag magasan tartja a medencét, alatta a gonosz lélek ijedten néz föl, menekülni igyekszik, nehogy egy csöpp fekete alakjára hulljon. Mikiép is érezhetné jól magát a bűnök nemtője, a lelki tisztaság szimboluma alatt, hisz hatalmas ennek a megmontására nem terjed ki. Így törpül látszólagos hősisége gyáva érzetté az isteni erővel szemben.

A sekrestyében őrzik szt. Pál láncát, mely a börtönben kezeiben volt. Vándorbotja, a bold. szt. Mária kendője is e helyen van eltéve. Még egyszer visszamentünk a templomba, hisz ennél szebbet úgy sem lehet látni. Az érsek kíséretével együtt akkor vonult be az egyik kápolnába, hogy a gyászvecsernyét elvégezze. Fejét fekete lepel borította, vállairól uszályos palást omlott alá. Amint közelünkbe jött, térdre borultunk és ő áldását osztá felénk.

(Folyt. köv.)

T. K.

**Kereksek megvételre**  
egy használt, de jókarban levő  
== Tárkányi-féle ==  
**énekes-könyvet**  
orgonára letéve.  
**Kerekes György**  
róm. kath. k.-tanító  
== Böződujfalu. ==

**Ha köszvényben, reumában szenved,**  
ne kísérletezzen semmiféle szerrel, hanem vegyen egy üveg

### Dr. Fleisch-féle köszvény szeszt

mely csusz, köszvényt, reumát, kéz-, láb-, hát- és derékfájást, kezek és lábak gyengeségét, ütést, erőltetést, rándulás, ficamodásból származó fájalmakat és daganatokat biztosabban gyógyít, mint bármely más külső vagy belső gyógyszer. Hatása a legrövidebb idő alatt észlelhető, még a legrégebb bajoknál is, melyeknél sem fürdő, sem gyógyszer nem használt. Kapható a feltalálónál, és egyedüli készítőnél:

**Dr. Fleisch Emil „Magyar Korona” gyógyszerárban**  
Győr, Baross-ut 24. szám. Budapesti forráktár: Török József gyógyszerárban, Budapest VI. Király-utca 12. Án-drássy-ut 26.

1 és fél deciliteres üveg ára 2 K. Huzamosabb használatra való „Családi” üveg ára 5 K. 8 kis vagy 2 „családi” üveg rendelésénél bérmentve utánvételt küldjük.

**Tüdőbajt,**  
köhögést, elnyálkásodást, erős  
meghűlést gyógyít  
**Halápi-féle**  
**Hársta -szörp**  
1 egy üveg ára 5 korona  
Kapható:  
„Apostol-gyógyszerárban”  
Bpest, József-kürtül 63. sz.

# ANGSTER JÓZSEF és FIA

pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár**

## PÉCSETT.

Alapított 1867.

Két arany, egy ezüst es egy nagy milleniumi  
éremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitünő hangú és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat**. — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom nedvessége** nines befolyással reájuk.



Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzle-  
letünkben 450-nél több **uj orgona** mű került ki.

Raktáron kitünő hangú **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor-ig).

Mindennemű **javitásokat, hangolásokot** és **át-  
építéseket** olesón elvállalunk.

**Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.**

## Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

**Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.**

mérsékelt árak. ♣ Villamos világítás. ♣ Fürdő.

Telefon. ♣ Társas kocsí. ♣ Kitünő konyha. ♣ Valódi borok.

Kőbányai sör. ♣ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.

**Haas Vilmos,** szállodás.



## J. B. PURGER

egyházi felszerelések műintézete  
**St.-Urlich, Gröden (Tirol.)**

Alapított 1832-ben.

Ajánlja a husvétí szent időre **szent  
sirokkal, feltámadási szob-  
rokkal (Resurrectio), angyal szob-  
rokkal, oltárokkal** és mindenféle  
szent szobrokkal stb. **dusan**

**felszerelt raktárát.**

**Sok elismerő bizonyítvány.**

**Kívánatra rajzok és fényképek**

— **küldetnek.** —

